

Vaihto-opiskelusta potkua ääntämisen oppimiseen

Riikka Ullakonoja

?? . ??? ??????! (Da. Eto vopros!) on väitöskirjani (Ullakonoja 2011) otsikon alku. Se kuvaa hyvin työni lähtökohtia, eli sitä, kuinka suomalaisen tuottama kysymys ?? (da) eli niinkö, saattaa kuulostaa venäläisen korvaan väitelauseelta siinä käytetyn intonaation takia. Niinpä suomalainen voi joutua tarkentamaan ??? ?????? (eto vopros) eli tämä on kysymys.

Väitöskirjani tarkoituksena oli tutkia ääntämisen kehittymistä Venäjän opiskeluvaihdon aikana erityisesti kysymysintonaation ja puheen sujuvuuden näkökulmista. Aluksi on syytä mainita, että olen tutkinut opiskelijoiden ääneen lukemaa puhetta, joka luonnollisestikin on eri asia kuin spontaani eli vapaa puhe. Tutkin suomalaisia yliopisto-opiskelijoita, jotka osallistuivat 3,5 kuukauden opiskelijavaihto-ohjelmaan Venäjällä. Osatutkimuksissa oli mukana kuudesta kahteentoista suomalaista opiskelijaa (iältään 19-24 vuotta), jotka opiskelivat yliopistossa venäjää pääaineenaan. He lukivat pareittain nauhalle yhden suomenkielisen ja kaksi venäjänkielistä dialogia eri vaiheissa yliopisto-opintoja: ennen 3,5 kk:n vaihto-opiskelujaksoa, sen puolivälissä ja sen jälkeen. Dialogit olivat samat kaikilla nauhoituskerroilla. Lisäksi nauhoitin seitsemän venäjää äidinkielenään puhuvaa naista lukemassa samat venäjänkieliset dialogit kun opiskelijatkin.

Väitöskirjani on artikkeliväitöskirja eli se koostuu kuudesta tieteellisessä aikakauslehdessä julkaistusta artikkelista sekä niiden yhteenvedosta. Kerron nyt lyhyesti hieman kustakin artikkelista ja niissä saaduista tuloksista.

Sujuvuus kehittyy vaihto-opiskelun aikana

Ensimmäinen artikkeli *Pausing as an indicator of fluency in the Russian of Finnish learners* (Ullakonoja 2008) käsitteli opiskelijoiden sujuvuutta 30 suomalaisen venäjänopettajan arvioimana sekä näiden sujuvuusarvioiden mahdollista yhteyttä puheen tauotukseen (tauojen määrään, keston ja sijaintiin). Tulokset osoittivat, että suurimmalla osalla opiskelijoista luetun venäjän sujuvuus kehittyi 3.5 kuukauden mittaisen vaihto-opiskelujakson aikana tilastollisesti merkitsevästi, kun ”sujuvuusmittarina” käytettiin venäjänopettajien arvioita. Samanlainen tulos saatiin myös tutkittaessa opiskelijoiden puheessa esiintyviä taukoja kokeellis-foneettisin menetelmin.

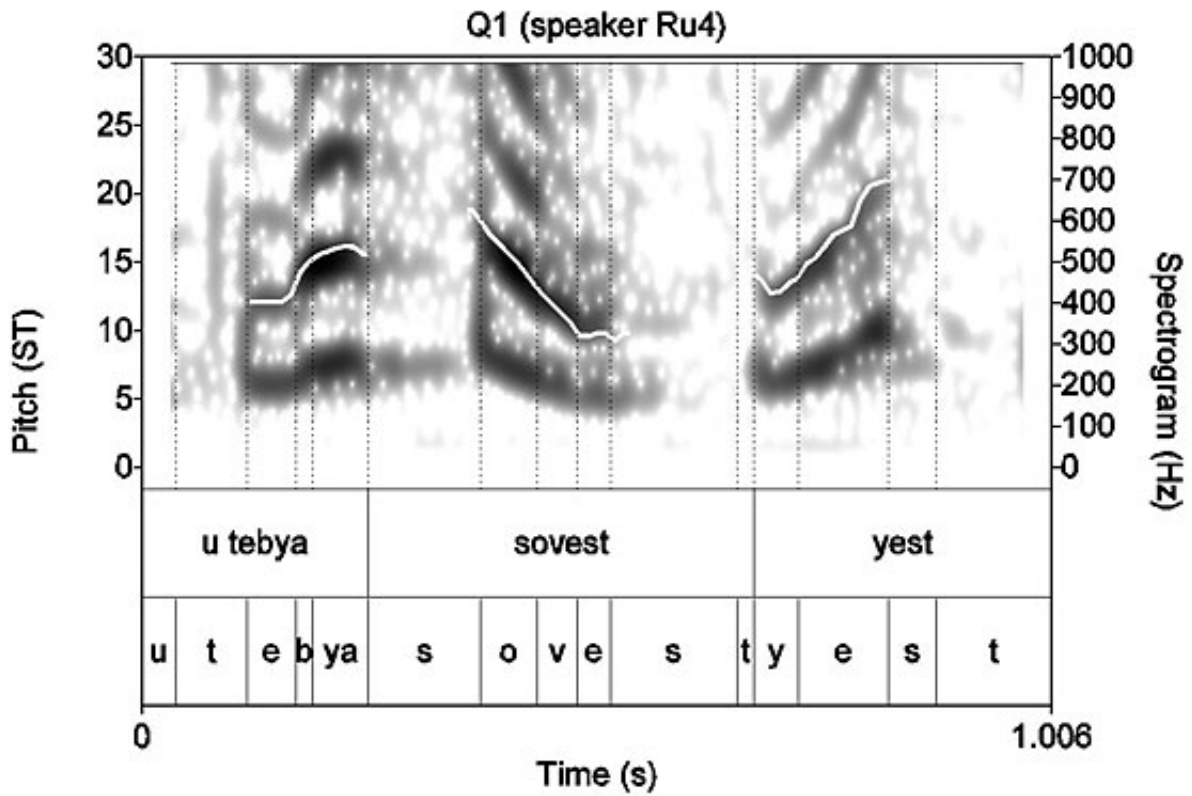
Tärkeimpänä tuloksena oli se, että ne opiskelijat, jotka olivat kiinnostuneita ääntämisensä kehittymisestä, olivat myös opettajien mukaan keskimääräistä sujuvampia. Mainittakoon myös, että kaikki opiskelijat sanoivat, että he puhuivat venäjää sujuvammin vaihto-opiskelujakson jälkeen kun ennen sitä.

Perustaaajuus ja intonaatiokin kehittyvät vaihto-opiskelun aikana

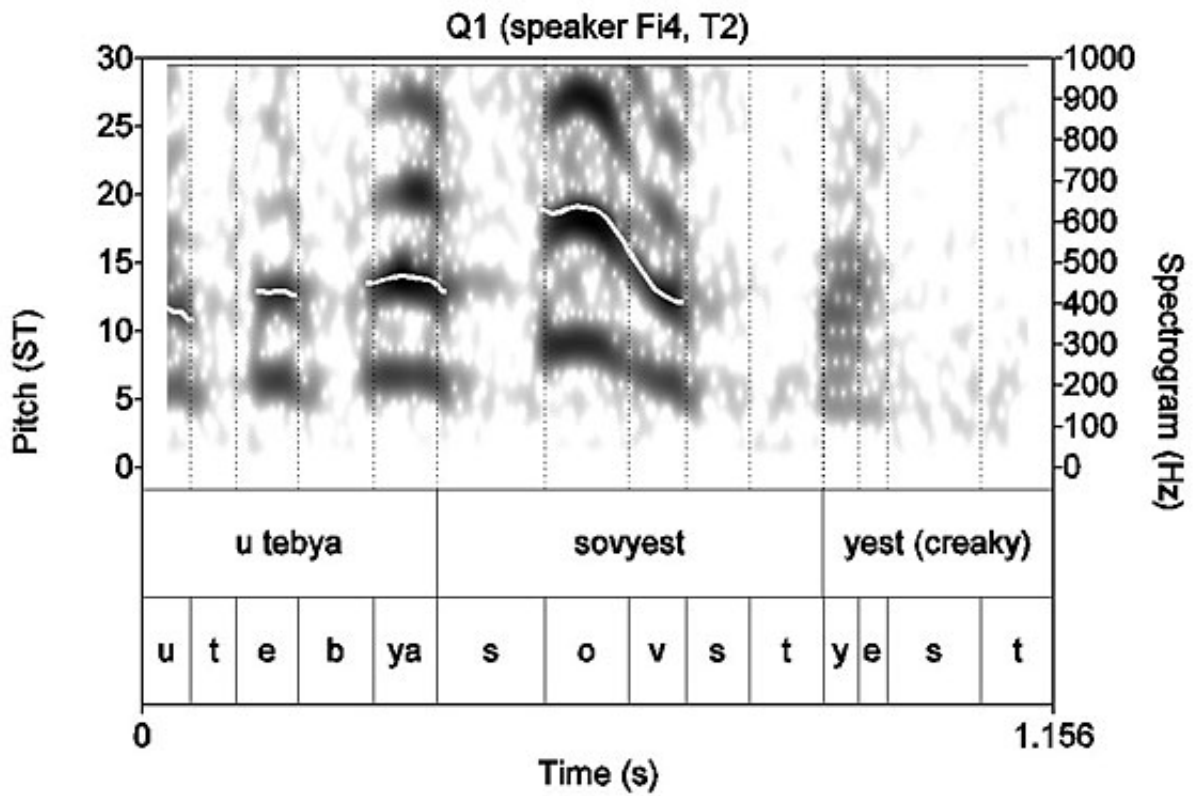
Neljäs artikkeli *Comparison of pitch range in Finnish (L1) and Russian (L2)* (Ullakonoja 2007) käsittelee opiskelijoiden keskimääräistä äänenkorkeutta sekä sen vaihteluväliä heidän äidinkielessään suomessa ja vieraassa kielessä, venäjässä. Opiskelijoiden puhumasta venäjämästä mitattuja arvoja verrattiin myös syntyperäisten venäläisten puheesta saatuihin arvoihin. Opiskelijoiden keskimääräinen äänenkorkeus oli venäjässä selvästi korkeampi kuin suomessa ja perustaaajuuden vaihteluväli venäjässä suurempi kuin suomessa. Suurimmalla osalla opiskelijoista keskimääräinen äänenkorkeus ja perustaaajuuden vaihteluväli lähenivät syntyperäisten venäläisten mittausarvoja vaihto-opiskelujakson aikana.

Viides artikkeli *How do native speakers of Russian evaluate yes/no questions produced by Finns?* (Ullakonoja 2010a) käsittelee venäläisten arvioita suomalaisten tuottamista kysymyksistä. Tarkemmin sanottuna syntyperäiset venäläiset kuulijat arvioivat siis suomalaisopiskelijoiden tuottamia vaihtoehtokysymyksiä (englanniksi *yes/no question*). Vaihtoehtokysymyksillä tarkoitan tässä sellaisia kysymyksiä, jotka voidaan ymmärtää joko kysymyksenä tai väitelauseena riippuen niissä käytetystä intonaatiosta, kuten esimerkiksi tuo väitöskirjani otsikon ??? (*Da?*). Venäläiset kuulijat arvioivat kysymyksiksi vain 57 % opiskelijoiden tuottamista vaihtoehtokysymyksistä. Vaihto-opiskelujakson aikana oli havaittavissa kysymysintonaation kehittymistä tunnistettavampaan suuntaan. Sekä opiskelijoiden että kysymysten välillä oli kuitenkin suuria eroja siinä, kuinka usein venäläiset kuulijat tunnistivat lauseen kysymykseksi.

Täydentääkseni edellistä artikkelia tein vielä kuudennenkin artikkelin, nimeltään *Pitch patterns in Russian yes/no questions by Finns* (Ullakonoja 2010b), jossa yritin selvittää akustisten perustaaajuusmittausten avulla, miksi jotkut opiskelijoiden tuottamista kysymyksistä onnistuvat siinä mielessä että ne kuulostivat venäläisistäkin kysymyksiltä ja jotkut taas eivät. Tämän lisäksi vertasin opiskelijoiden tuotoksia syntyperäisten venäläisten tuotoksiin. Annan muutaman esimerkin tämän artikkelin pohjalta.

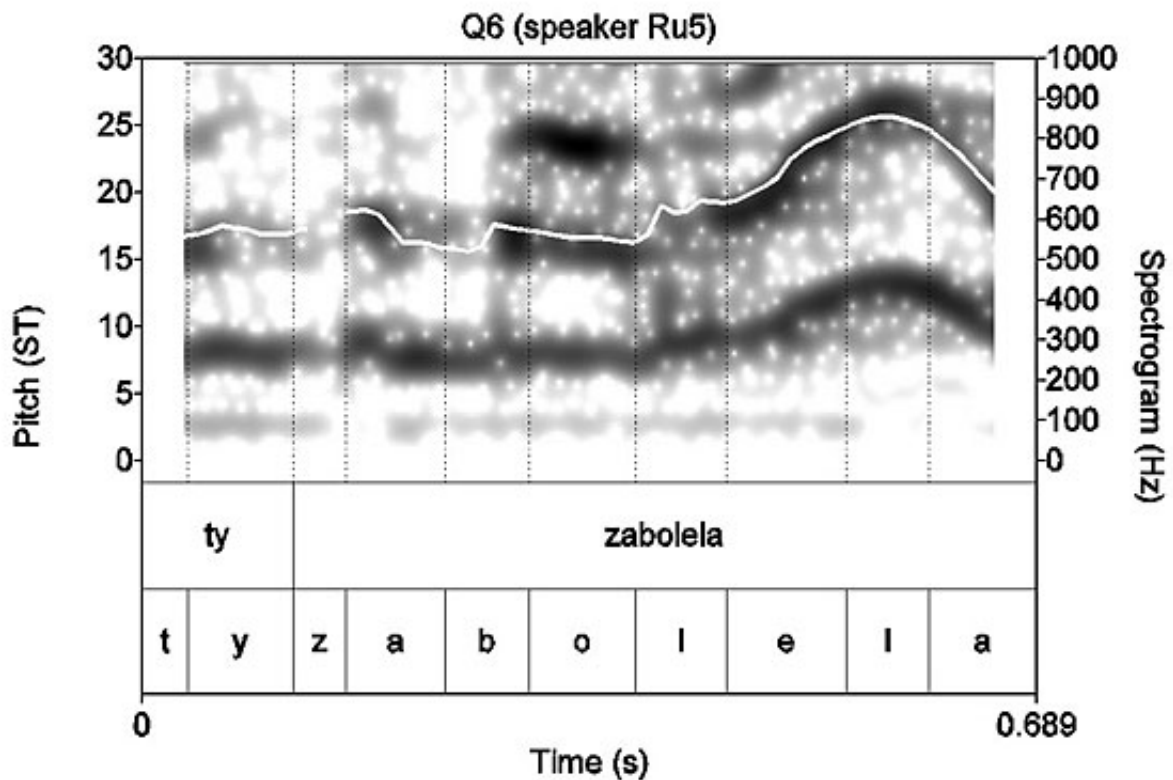
venäläinen puhuja

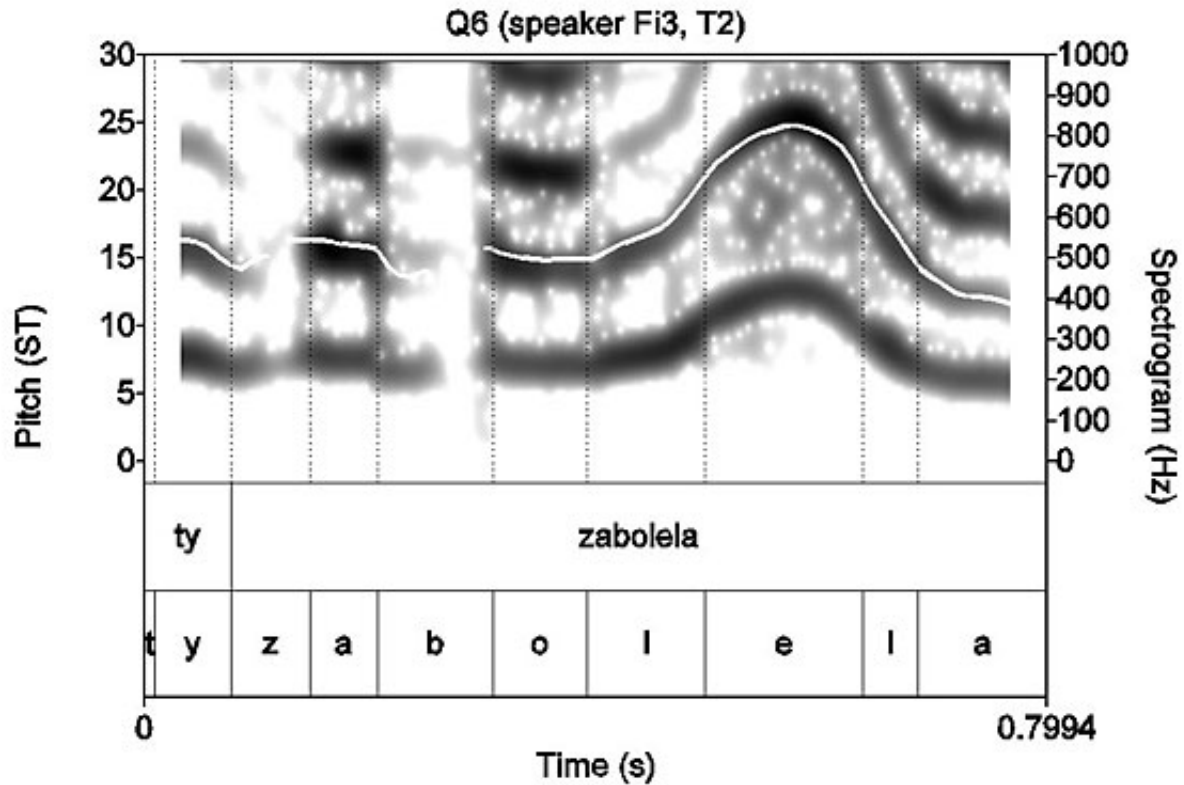
suomalainen opiskelija

Kuva1. Kysymys ? ???? ?????? ????? (U tebya sovest' yest'?) syntyperäisen venäläisen ja suomalaisen opiskelijan tuottamana. (Ullakonoja, 2010b).

Kuvassa 1 on sama kysymys venäläisen ja suomalaisen tuottamana. ? ???? ?????? ????? (U tebya sovest' yest'?) on retorinen kysymys: ”eikö sinulla ole ollenkaan omaatuntoa.” Kuvioissa näkyvä valkoinen viiva kuvaa perustaajuuskäyrää eli intonaatiota. Käyriä vertaamalla näkyy selvästi, että suomalaisen tuottama käyrä eroaa suuresti venäläisen tuottamasta käyrästä. Kuulonvaraisessa arvioinnissa vain 10% venäläisistä kuulijoista arvioi kyseisen tuotoksen kysymykseksi. Tämä kysymys olikin sellainen, jossa hyvin monella suomalaisopiskelijalla oli vaikeuksia. Otetaan vielä toinen esimerkki.

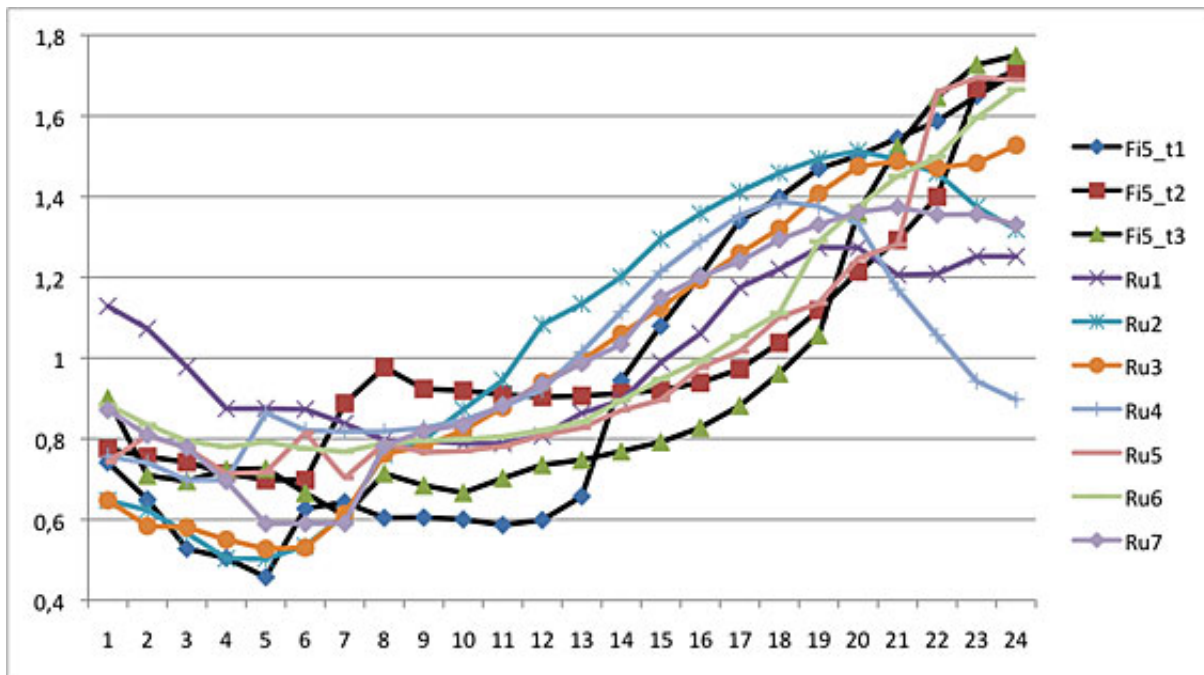
venäläinen puhuja

suomalainen opiskelija

Kuva 2. Kysymys ?? ????????? (Ty zaboleta?) syntyperäisen venäläisen ja suomalaisen opiskelijan tuottamana. (Ullakonoja, 2010b).

Kuvassa 2 on jälleen sama kysymys venäläisen ja suomalaisen lukemana. Ty zaboleta? tarkoittaa *Olitko sairaana?*. Tämä suomalaisopiskelijan lause oli onnistuneempi kuin kuvassa 1, koska yli puolet venäläisistä kuulijoista arvioi sen kysymykseksi. Kaavioista näemme, että suomalaisopiskelija tuottaa perustaajuushuipun aiemmin kun syntyperäinen venäläinen ja todennäköisesti ei siksi saanut parempaa tunnistettavuusarvioita venäläiskuulijoilta. Tällainen ero oli hyvin tyypillinen suomalaisten ja venäläisten puhujien välillä.

Kuva 3. Kysymys ??? (Da?) seitsemän venäläisen ja yhden suomalaisen puhujan tuottamana.

Entä sitten?

Haluan vielä lopuksi palata tuohon otsikon esimerkkiin ?? ??????????. (Da. Eto vopros) Kuvasta 3 käy hyvin ilmi se, kuinka monella eri tavalla sama kysymys voidaan tuottaa. Tässä kuvassa on kysymys ??? (Da?) yhden suomalaisopiskelijan (Fi5) ja seitsemän venäläisen (Ru1-Ru7) tuottamana. Samalta suomalaisopiskelijalta on näytteet ennen vaihto-opiskelujaksoa (t1), sen puolivälissä (t2) ja sen jälkeen (t3). Kuviossa puhujien perustajuuskäyrät on suhteutettu kunkin puhujan äänialaan ja aika on normalisoitu. Syntyperäistenkin kieltenpuhujien välillä on suuria eroja siinä, minkälaisella perustajuuskäyrällä kysymys ??? (Da?) tuotetaan. Tämä syntyperäisten kielenpuhujien vaihtelu asettaakin omia haasteita intonaation oppimiselle ja opettamiselle: mikä näistä seitsemästä käyrästä olisi kaikista paras ja siten tavoiteltavin muoto?

Väitöskirjassani saadut tutkimustulokset osoittavat siis, että vaihto-opiskelu auttaa opiskelijoita lukemaan sujuvammin. Lisäksi heidän kysymysintonaationsa venäjässä kehittyi tunnistettavampaan suuntaan vaihto-opiskelujakson aikana ja suurimmalla osalla opiskelijoista keskimääräinen äänenkorkeus ja perustajuuden vaihteluväli lähenevät syntyperäisten venäläisten vastaavia mittausarvoja. Tutkimuksen perusteella voidaan aiempien tutkimusten tavoin sanoa, että kysyvän intonaation tuottaminen venäjässä on vaikeaa suomalaisille venäjän oppijoille.

Vaihto-opiskelua voi siis mainostaa tehokkaana tapana kehittää ääntämistä, ainakin sujuvuuden ja prosodian kannalta. Todennäköisesti vaihto-opiskelu kehittää kielitaitoa ja kulttuurikompetenssia paljon laajemminkin, mutta tutkimustietoa näistä on toistaiseksi niukasti. Tutkimustulokseni voivat omalta osaltaan hyödyttää, paitsi vieraan kielen opiskelijoita ja opettajia, myös erilaisten suullisen kielitaidon kokeiden arvioinnin kehittäjiä. Johtopäätöksenä voidaan sanoa, että opiskelijoita tulisikin rohkaista entistä enemmän viettämään aikaa maassa, jonka kieltä he opiskelevat, koska vaihto-opiskelu antaa potkua ainakin sujuvuuden ja intonaation oppimiseen. Opetettaessa ääntämistä luokkahuoneessa kannattaisi kiinnittää huomiota pelkkien äännetason piirteiden sijasta myös prosodiaan eli äännettä suurempiin kokonaisuuksiin ja harjoitella paitsi

intonaatiota myös puheen oikeaa tauotusta ja jaksottelua.

Artikkeli pohjautuu väitöksenalkajaisitelmään Jyväskylän yliopistossa 11.2.2011.

Kirjoittaja on tutkijatohtori Jyväskylän yliopiston Soveltavan kielentutkimuksen keskuksessa Dialukitutumishankkeessa. Hän on aiemmin työskennellyt mm. venäjän lehtorina Jyväskylän yliopistossa. Helmikuussa 2011 kirjoittaja valmistui filosofian tohtoriksi Jyväskylän yliopistosta pääaineenaan venäjän kieli ja kulttuuri.

Lähteet

Ullakonoja, R. (2007). Comparison of Pitch Range in Finnish (L1) and Russian (L2). In J. Trouvain & W. Barry (Eds.), *Proceedings of the 16th International Congress of Phonetic Sciences, 6-10 August 2007, Saarbrücken, Germany*. Saarbrücken: Universität des Saarlandes. 1701-1704. <http://www.icphs2007.de/conference/Papers/1498/1498.pdf>

Ullakonoja, R. (2008). Pausing as an indicator of fluency in the Russian of Finnish learners. In Barbosa, Plinio A. & Madureira, Sandra & Reis, César (eds.) *Proceedings of the Speech Prosody 2008 Conference, Campinas, Brazil*. São Paulo: Editora RG/CNPq. 339-342.

Ullakonoja, R. & Dufva, H. (2008). Perception of L2 fluency in study abroad context. *Academic Exchange Quarterly*, Fall 2008 (12) 3. 62-66.

Ullakonoja, R. (2009). Speech rate as an indicator of fluency in the Russian of Finnish learners. In O'Dell, Michael & Nieminen, Tommi (eds.) *Fonetiikan päivät 2008 – The Phonetics Symposium 2008. Tampere Studies in Language, Translation and Culture, Series B*. 97-109.

Ullakonoja, R. (2010a). How do native speakers of Russian evaluate yes/no questions produced by Finnish L2 learners? *Rice Working Papers in Linguistics*, 2, 92-105. <http://scholarship.rice.edu/handle/1911/27603>

Ullakonoja, R. (2010b). Pitch contours in Russian yes/no questions by Finns. In M. Hasegawa-Johnson, A. Bradlow, J. Cole, K. Livescu, J. Pierrehumbert & C. Shih (Eds.), *Proceedings of the Speech Prosody 2010 Conference*. <http://speechprosody2010.illinois.edu/papers/100072.pdf>

Ullakonoja, R. (2011). *Da. Eto vopros! Prosodic development of Finnish students' read-aloud Russian during study in Russia*. Jyväskylä Studies in Humanities. Jyväskylä: University of Jyväskylä. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-4209-0>